herpy

FIRBEN

Fringe-fingered Lizard

Acanthodactylus erythrurus

Acanthodactylus erythrurus er et hurtigt, slankt firben fra Iberia og Nordvestafrika med lange, frynsede tæer, brun og grå tegning og en rødlig hale hos unger og hunner i parringstiden. Arten bliver 18-23 cm, lever af insekter og kræver en dyb sandbund, kraftigt sollys og høj varme.

Familie: Lacertidae Udgivet 17. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**18-23 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**5-8 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende og gravende**
Biotop	**Halvørken og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**100 × 50 × 40 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Hotspot	**40-45 °C**
Temperatur, nat	**15-22 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 3
Vinterhvile	**10-15 °C** 8-12 uger
Kost	**Insekter**
Holdes	**Parvis**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**10-18 mdr.**
Kuldstørrelse	**1-8 æg**
Kuld pr. år	**1-2**
Inkubation	**35-60 dage** ved 25-30 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES eller i EU's handelsbilag og er ikke blandt de arter, private ikke må holde efter BEK nr. 1261 af 17.11.2015. Mange europæiske firben er fredet efter EU's habitatdirektiv. Køb kun opdrættede dyr, og bed om dokumentation for herkomsten.

Om arten

Acanthodactylus erythrurus er et mellemstort, hurtigt firben med en spids snude, en lidt tyk halerod og lange tæer med frynsede skælkanter, der giver fæste på løs sand. Arten bliver 18-23 cm i alt, og halen udgør omkring to tredjedele af længden. Kropslængden fra snude til kloak er op til 8 cm. Grundfarven er brun til grå med hvidlige, gråbrune eller sorte tegninger, og unger er mere kontrastrige end voksne. Hos unger og halvvoksne dyr er halens underside ofte lysende rød eller orange; det forsvinder gradvis med alderen, men hunnerne får atter rød hale og røde lår i parringstiden, og hannerne får tydeligere gule øjepletter.

Dyret er meget hurtigt, løber lavt og kan kaste halen ved fare. Halen vokser ud igen, men uden nye hvirvler. Taksonomien er ikke fast: den marokkanske *Acanthodactylus lineomaculatus* er slået sammen med arten, og enkelte bjergbestande i Spanien er skilt ud som egne arter (*Acanthodactylus lacrymae* og *Acanthodactylus montanus*), så dyr i handlen kan høre til forskellige former. Levetiden i fangenskab er ikke dokumenteret; 5-8 år er et skøn ud fra andre små firben.

Hannerne er territoriale og kan slås med hinanden. Dyret er sky og et dyr til at se på, ikke til at håndtere.

Udbredelse og levested

Acanthodactylus erythrurus lever i det sydlige og centrale Spanien og i Portugal, på Gibraltar og i Nordafrika: det nordvestlige Marokko og det nordlige Algeriet. I Spanien findes den især langs kysten og i de store dale i det indre; mod nord går den langs Middelhavskysten til området omkring Girona. Fund uden for dette område er ikke bekræftet.

> **Oprindelig udbredelse:** Spanien, Portugal, Gibraltar, Marokko og Algeriet.

LEVESTED

Acanthodactylus erythrurus lever på åbne, varme og tørre steder med spredt vegetation: kystklitter, sandede sletter med lavt krat, stenede skråninger og korkege-skove. Arten kræver løs jord at grave i og lavt krat med skjul. Den holder sig til jorden, graver sig ned i sandet og søger ly under sten og under korkegens bark.

Dyrene er dagaktive og soler sig på jorden i skiftevis sol og skygge. På den varme kyst i syd og øst er de aktive næsten hele året, mens dyrene i de kølige dele af området i efterår og vinter trækker ned i selvgravede, solvendte gange og er inaktive i nogle måneder, typisk fra november til februar. Parringen sker fra marts til juni, og hunnerne lægger æg fra juni til august, i varme egne ofte to gange.

Kosten er hovedsagelig myrer og andre insekter, edderkopper og andre små leddyr; lidt planteføde, fx blomsterblade, tages også.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Acanthodactylus erythrurus*. Arten lever på varm, løs sand og grus med spredt krat i et middelhavsklima med varme, tørre somre og kølige vintre, og pasningen bygger på det og på slægtningen *Acanthodactylus scutellatus*, der holdes på samme måde. Et par skal have et terrarie på mindst 100 × 50 × 40 cm (længde × bredde × højde). Det er hurtige, løbende dyr, så bundarealet er det vigtige, og et lavt terrarie er nok.

Bunden er sand i et lag på 8-10 cm, så dyret kan grave sig ned. Læg flade sten, korkbark og tørre grene på sandet som solpladser og skjul. Kunstige huler bliver sjældent brugt; dyrene graver sig hellere ned i sandet. Beplantning er ikke nødvendig, men tørketålende planter og græstuer giver læ.

Hold kun ét par i et terrarie. Hannerne slås, og flere hanner kan ikke holdes sammen. Låget skal være tæt, for dyrene er hurtige. Til æglægning skal der være et sted med let fugtigt sand, hvor hunnen kan grave; en skål med 10 cm fugtigt sand er let at gennemsøge, når æggene skal tages ud.

TEMPERATUR

Acanthodactylus erythrurus er meget varmeelskende: aktive voksne dyr holder i naturen en kropstemperatur på 32-38 °C. Dagtemperaturen i terrariet ligger på 25-35 °C med en solplads, der når en overfladetemperatur på 40-45 °C under en spotlampe. Om natten falder temperaturen til 15-22 °C.

I de kølige dele af udbredelsen holder dyrene vinterhvile fra omkring november til februar, mens de på den varme kyst er aktive næsten hele året. En kølig hvile på 10-15 °C i 8-12 uger med slukkede varmelamper og kort dag passer til det. Kun sunde og velnærede dyr må i vinterhvile, og foderet stoppes et par uger før, så tarmen er tom. Se også temaet om vinterhvile.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 30-50 %, som på det tørre, åbne levested. Sandet skal være tørt, og kun sandet i lægekassen holdes fugtigt, mens terrariet i øvrigt holdes veludluftet.

Dyrene drikker fra en lav vandskål og slikker dråber på sten, når terrariet sprøjtes let en gang imellem. Skift vandet hver dag.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Acanthodactylus erythrurus er dagaktiv og soler sig meget, så terrariet skal have kraftigt lys og UVB. Brug et T5-rør til Ferguson-zone 3 over solpladsen, så dyret får et UV-indeks på 3-5 ved hovedet; afstanden afgøres med en UV-måler. Zone 3 passer til et dyr, der soler sig åbent på jorden. Glas stopper UVB, så røret skal sidde inde i terrariet eller i en åben del af låget.

Dagslængden følger årstiden: 12-14 timer om sommeren og kortere i vinterhalvåret. Spotlampen tændes i 5-7 timer midt på dagen.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Acanthodactylus erythrurus æder insekter og andre små leddyr, i naturen især myrer. Giv en varieret kost: små fårekyllinger, græshopper, melorme, kakerlakker, fluer, silkeorme og edderkopper, i størrelser, dyret kan sluge hele. Planteføde er ikke nødvendig. Støv foderet med kalk, og giv jævnligt et vitaminpræparat med D3, medmindre dyret får UVB.

Unger fodres dagligt med små fårekyllinger og andre små insekter. Voksne fodres hver anden dag i den aktive sæson, så meget de æder på nogle minutter. Fodringen nedsættes før en vinterhvile, og dyret skal være vel i huld, men ikke fedt.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Acanthodactylus erythrurus er hurtigt, vagtsomt og sky. Det graver sig ned i sandet ved fare og er svært at få fat på. Undgå at gribe dyret; halen kastes af ved stress.

Hannerne er territoriale og kæmper om pladsen. Parret bør have god plads og mange skjul, så en underlegen hun kan trække sig tilbage. Arten bør ikke deles med andre arter. Flyt dyret så sjældent som muligt.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen har en tykkere halerod, kraftigere gule øjepletter og et bredere hoved, og hunnen får røde lår og hale i parringstiden. Dyrene bliver kønsmodne efter 10-18 måneder, altså i deres første eller anden sommer.

PARRING

Parringen sker i foråret, fra marts til juni. Hannerne er mest aktive og farvestærke i parringstiden; følg dyrene de første dage, og skil dem, hvis hunnen får sår.

ÆGLÆGNING OG KULD

Hunnen lægger æg fra juni til august. Det første år lægger hun som regel ét kuld, senere ofte to, især i varme egne. Et kuld rummer 1-8 æg, i gennemsnit 4-5. Sæt en skål med let fugtigt sand ind som lægeplads, og kontrollér den dagligt i perioden.

INKUBATION

Æggene tages ud, så snart de er lagt, og lægges uden at blive drejet i let fugtigt sand eller vermiculit. Rugetiden er ikke dokumenteret for arten. Hos andre små firben som *Podarcis muralis* og *Lacerta agilis* klækker æggene efter 35-60 dage ved 25-30 °C, og de tal kan bruges som udgangspunkt.

OPDRÆT AF UNGER

Ungerne har lysende røde haler, er dagaktive og meget hurtige og måler omkring 3 cm fra snude til kloak. De skal fodres dagligt med små insekter, støvet med kalk, og have kraftigt lys og UVB. De holdes helst i små grupper af ens størrelse eller hver for sig, hvis de bider hinanden.

Sundhed og typiske fejl

De fleste problemer skyldes for lidt varme, for lidt UVB, ensidig kost og for lidt plads. De typiske er:

- Knogleskørhed ved for lidt UVB og kalk. Giv UVB, og støv foderet.
- Mider og indvendige snyltere hos nye dyr. Nye dyr holdes i karantæne, og en afføringsprøve tages før en eventuel vinterhvile.
- Sår efter kampe eller parring. Skil dyrene ved sår.
- Tab af halen. Den vokser ud igen, men uden nye hvirvler.

- Luftvejsproblemer ved for fugtigt sand eller for lidt varme.
- Problemer ved vinterhvile hos magre eller syge dyr. Er dyret sygt eller undervægtigt, skal det ikke i vinterhvile.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig hale, glat hud og god appetit. Opsøg en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret ikke spiser, taber sig eller trækker vejret med åben mund.

Læs mere: Karantæne og hygiejne

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.